

Lars Borgersrud

Krigets utveckling, putinismen och det problematiska vapenstödet

2 januari 2023

Marxistarkivets introduktion

Nedanstående artikel publicerades på norska på *Clartés* blogg i början av januari. Här återger vi den i svensk översättning. Detta därför att den innehåller både intressanta historiska tillbakablickar och tänkvärda synpunkter på kriget i Ukraina och därför bör göras tillgänglig för en bredare läsekrets.

Det betyder dock inte att undertecknad är överens med LB på alla punkter. Detta gäller bl a hans resonemang om vapenhjälp, som i det stora hela är bra och där han tar upp flera relevanta historiska exempel, men där han enligt min mening tappar fotfästet när han förklarar att han ”stöder Ukrainas kamp” och är för vapenhjälp, med förbehållet att endast defensiva vapen är OK. Frågan är dock av stor betydelse, varför jag ska diskutera den lite närmare. LB skriver:

Jag stöder inte vapenhjälp som kan användas till att angripa ryska områden, som Zelenskij jämt tigger USA om. Om det sker, måste jag ändra ståndpunkt. Det är ju inte ovanligt att krig ändrar karaktär från att vara rättfärdigt försvar till angreppskrig...

Vad menas egentligen med vapen som *kan* användas till att angripa ryska områden? Blir ett krig automatiskt ett angreppskrig om attacker riktas mot motståndarens territorium? Vilka slags vapen handlar det om? Exempel, kriterier, gränsdragningar? LB ger tyvärr inga klara svar på sådana frågor.

Han verkar heller inte anse att gränsen nåtts för att han ska ändra sitt stöd till fortsatt vapenhjälp. Det betyder att han knappast kan vara emot offensiva vapen i största allmänhet, eftersom Ukraina redan *har* vapen som *kan* användas för att attackera ryska baser utanför landets gränser, såsom drönare, långskjutande artilleri, raketer och flygplan.

Ståndpunkten att det är felaktigt att förse Ukraina med vapen som *kan användas* till att angripa ryska områden verkar således inte LB själv ta så allvarligt på. Ukraina *har* också redan slagit till mot baser på ryskt område (på såväl Krim¹ som andra ställen) med drönare och raketer, något som LB inte kommenterar.

Fö förstår jag inte logiken i att det skulle vara tabu att t ex besvara artilleri- eller raketattacker som utgår från ryskt område. Med sådana begränsningar kan Ukraina inte försvara sig effektivt eller vinna kriget.

Den enda rimliga ståndpunkten är att Ukraina bör få tillgång till de vapen som behövs för ett effektivt försvar. Och det innebär att man även måste kunna slå till mot ryskt område, för i annat fall kan motståndarsidan ostraffat attackera utan risk för motangrepp, dvs Ukraina förvandlas till en slagpåse, vilket skulle ge Ryssland en viktig militär fördel. Och varför skulle angriparen få slå till från det egna territoriet, samtidigt som den angripne inte får slå tillbaka?

Under senaste tiden har det varit mycket snack om att Ukraina behöver moderna stridsvagnar och stridsflyg. De stridsvagnar och flygplan som Ukraina hittills har haft tillgång till har varit av ryskt ursprung, och man har fått påfyllning av sådana från andra östeuropeiska länder. Men tillgången till sådana vapen är på upphällningen och de som varit i bruk börjar bli utslitna eller förstörda, samtidigt som ammunitionen till dem börjar ta slut – nyproduktion finns inte

¹ Eller är det OK att attackera Krim därför att det egentligen hör till Ukraina?

utanför Ryssland. Därför har Ukraina begärt sådana vapen från väst. Men det har gått trögt, eftersom särskilt Tyskland hållit emot och t ex förvägrat Ukraina tillgång till tyskkonstruerade Leopard-stridsvagnar som funnits överst på önskelistan. Men nyligen ändrade sig Tyskland på den punkten.

LB klargör inte hur han ser på den typen av vapen. Samtidigt protesterar han heller inte mot de tidigare leveranserna av ryskproducerade stridsvagnar och stridsflygplan från Polen och andra östeuropeiska stater. Men vad finns det egentligen för principiell skillnad mellan en stridsvagn som är konstruerad i Ryssland eller i Tyskland? Att Ukraina behöver sådana vapen är uppenbart. Så därför borde han heller inte vara emot det.

Givetvis finns det vapen som man inte bör förse Ukraina med. Det gäller i synnerhet kärnvapen, kemiska och biologiska vapen. Men vad gäller konventionella vapen så är det svårt att dra en gräns, eftersom det också beror på vilka slags vapen som Ryssland använder sig av.

Sammanfattningsvis har LB misslyckats med att klargöra vad han egentligen menar med att vara emot "vapenhjälp som kan användas till att angripa ryska områden", samtidigt som en sådan utsaga knappast kan användas som ett kriterium för att avgöra vilka slags vapen som är OK, utan kräver preciseringar.

OBS: Alla noter, liksom de avslutande lästipsen har tillfogats av undertecknad.

Martin F

Clartés introduktion

Ukraina är historiskt sett en nation, och kriget med Ryssland kan inte ses som ett "ställföreträdande krig" mellan Ryssland och Nato. Den ryska statsledningens ideologi anknyter närmast till den tsaristiska imperialismen, fullständigt från fjärran från socialism eller leninistiskt tänkande. Det hävdar den norske historikern Lars Borgersrud i den artikel vi publicerar här med författarens tillstånd. Han diskuterar också Ukrainas blodiga 1900-talshistoria, det eventuella nazistiska inslaget i Ukrainas armé, det nuvarande militärstrategiska läget och frågan om vapenhjälp till Ukraina. Argumentationen byggs under med jämförelser med nazimotståndet under andra världskriget, Tjeckoslovakien 1968 och andra exempel från 1800- och 1900-talets europeiska historia.

[Lars Borgersrud](#) är en välkänd marxistisk historiker i Norge som framför allt forskat om norsk försvars- och krigshistoria, arbetarrörelsehistoria och andra världskriget. Texten återgår på ett föredrag han höll i Bergen den 11 oktober 2022, alltså före de intensifierade ryska terrorbombningarna mot Ukraina.

Lars Borgersruds artikel

Kriget i Ukraina, som är inne på åttonde månaden, ställer oss inför utmaningar och kräver ett ställningstagande. Min bakgrund för att ha något att säga om detta är vad jag som historiker lärt av krigshistorien och folkrättens principer om att alla land har rätt att försvara sig. Men jag har också en ståndpunkt som politisk människa. Jag stöder Ukraina på samma sätt som Tjeckoslovakien 1968 och vietnameserna under Vietnam-kriget. Som marxist är det i det närmaste en reflex att stödja ett land som blir angripet av en stormakt.

I denna inledning ska jag först säga något om Ukrainas och Rysslands olika historiska utgångspunkter. Här talar vi alltså om två av de mest korrupta staterna i världen. Sedan ska

jag säga något om putinismen, om militärstrategin i detta krig, och teorin om ställföreträdande krig. Till sist ska jag komma med några synpunkter på frågan om vapenhjälp.

Först några ord om putinismen som statsideologi

Stater kommer och går. Statsgrundanden kan ses som maktkonstruktioner för att tillvarata politiska, militära och ekonomiska intressen. Här måste vi ge oss ut på en historisk resa. Precis som i Norden drogs gränser i Central- och Östeuropa ganska tillfälligt efter oändliga krig under senmedeltid och tidig nutid. Nationer och nationaliteter i vår mening fanns knappast. I tidig medeltid fanns en statsbildning med centrum kring Novgorod och Kiev ("Rus") som härskade över landområdena som förband svartahavsregionen och Bysans med Östersjön. Periodvis var detta landet stort, innan det under 1200-talet och senare upplöstes under press från den tyska orden och Litauen i norr, senare från den polska adeln och tysk-österrikiska kejsardömet, senare Österrike-Ungern, i väst, ottomanerna från khanatet Krim i söder, och sist, men inte minst, av mongolerna, som kämpade ned Kiev-riket militärt och flyttade den politiska tyngdpunkten österut till det senare furstendömet Moskva.

I det ursprungliga landområdet associeras ofta zaporizjiska kosacker med den första ukrainska självständighetskampen i tidig nutid, innan också de krossades mellan osmanerna, tartarerna, den polska, svenska och ryska feodalexpansionen, speciellt efter att de centrala kosackledarna hade allierat sig med svenskarna och led nederlag med dem under Peter den store 1709 och senare under Kartarina II 1775. Stora ukrainska landområden övertogs av den ryska adeln, men också av adelsmän med tysk-österrikiskt ursprung under kejsarriket Österrike-Ungerns expansion söderut och österut.

Det var under samma tidsepok som den danska kolonin Norge förlorade sin norska befolkning i Bohuslän, Härjedalen, Jämtland och Trøndelag till den aggressiva krigarstaten Sverige, och den gamla feodalmakten Danmark förlorade Skåne och Halland. Det var alltså inte unikt att gränserna runt dåtidens ukrainska områden var högst svävande. Det var ju likadant i Norden.

Det var ett förtvinande, ja förlamande ekonomiska system som var förhärskande på den europeiska kontinenten, och speciellt i Östeuropa, på 1600-talet. I motsättning till i Väst-europa var nästan all landegendom och allt industriellt produktionsliv organiserat feodalt, med livegenskap och arrendesystem, ofrihet, tvång och ekonomiskt stillestånd. Först på 1800-talet växte borgerliga rörelser fram mot detta system. De krävde ekonomiska och politiska rättigheter, etablering av egna stater som kunde understödja kapitalistiska produktionsförhållanden och politisk frihet. Kanske först på Balkan, sedan i Norden och därefter i Östeuropa. Det var denna rörelse som startade den ukrainska nationalistiska självständighetsrörelsen. Den fick starka avläggare i Galicien och Rutenia, nuvarande västra Ukraina och södra Polen, ja i en kort period var Galicien ett eget kungadöme under kejsaren i Wien, med huvudstad i det tysktalande Lemberg/Lvov/Lviv.

Föreställningen om att det inte finns någon ukrainsk identitet, som är ett genomgående tema i rysk propaganda, stämmer alltså inte. Det fanns många vanor, traditioner och historiska minnen, som nästan överallt annars i Europa har format vår uppfattning om ett nationellt särdrag. Och när vi kom in i vår tid, var faktiskt idén om en ukrainsk statsbildning född, precis som i Norge, och vid ungefär samma tid. Men i motsats till i Norden, var den tysk-dominerad i de västliga delarna av landet och kunde inte få fäste på 1800-talet mot tsarens mäktiga och ortodoxa despoti, som härskade med oinskränkt makt, speciellt i öster och söder, där de borgerliga rörelserna var mycket svagare.

De ryska socialdemokraterna, senare bolsjevikerna, ville något annat då deras parti grundades av borgerliga oppositionsgrupper i slutet av 1800-talet. De fick stor uppslutning i ukrainska

områden eftersom de ville återföra de många ryska annekteringar på 1800-talet och kämpade för nationernas rätt till självständighet mot tsarriket, som de beskrev som nationens fängelse.

Men det var i tråd med bolsjevikernas program som revolutionen 1917 upprättade både folkrepubliken Ukraina och gjorde Finland till självständig stat. Och vi kan lägga till; ofrivilligt medgav att de baltiska staterna grundades med egna gränser. Det var en brutal process, där miljoner människor bytte land. Då bolsjevikerna tvingade fram freden på östfronten 1918, var stora delar av Ukraina ockuperat av trupper från Tyskland och Österrike-Ungern. För att krossa revolutionen invaderade västmakterna, Japan och tsaristiska militära ledare under inbördeskriget 1918-1921. Samtidigt gjorde bondeanarkistiska grupper uppror. Men staten Ukraina var nu ett historiskt faktum.

Efter Röda arméns seger ingick Ukraina som sovjetrepublik, med stort självstyre, industrialisering, kulturell och vetenskaplig utveckling på 1920-talet. Men en hårdhändig kollektivisering av jordbruket på 1930-talet hämmade landets eliter och ledde till stora svältkatastrofer.

Det tysk-sovjetiska icke-angreppsavtalet 1939 medförde att stora områden i Polen och Rumänien återfördes till Ukraina, i huvudsak som det varit innan första världskriget. Under Andra världskriget deltog miljoner ukrainare i Röda armén och uppskattningsvis 500 000 kämpade som partisaner bakom de tyska linjerna. Men landet var splittrat mellan öst och väst. Uppskattningsvis 250 000 lät sig rekryteras till tjänst hos tyskarna i stridsstyrkan UPA i Waffen-SS, huvudsakligen från de tidigare galiciska och rutenska områdena i väst. Den sovjetiske ledaren Nikita Chrusjtjov, som hade starka band till Ukraina, gav det ryskdominerade Krim till Ukraina 1954, nog närmast som en symbolisk gest. Den gången uppfattades det som en formalitet. Det som hade betydelse var att sovjetmarinen fick området till marinbasen Sevastopol.

Så blev det inte efter Sovjetunionens upplösning 1991, då Ukraina blev en självständig stat. Lyckliga över sakernas tillstånd gav Ukraina 1994 sina atomvapen till Ryssland, mot en stormaktsgaranti från västmakterna och det nya Ryssland.² Så följde perioden fram till de dramatiska Majdan-dagarna 2014, då den ukrainska författningen i ett slag drastiskt ändrades. Detta fick ultranationalisterna på offensiven, vilket förde till att myndigheterna sade upp hyresavtalet för Sevastopol, samtidigt som nya språklagar förbjöd ryskan även i Donbas. Planerna till att få en amerikansk flottbas i Sevastopol blev med ens aktuella. Som alla vet, svarade Putin med att ockupera Krim och gå in med trupper i Donbas.

Inre och yttre förutsättningar för putinismen

När vi ska analysera ett fenomen som krig, är det konstruktivt att skilja mellan inre faktorer och yttre påverkningar. Ett exempel på detta kan vara det som hände med Tyskland efter första världskriget. Tyskland hade förlorat områden i väst som de hade bråkat med Frankrike om under århundraden, och senast erövrat 1870. I öster hade nykonstruktionen av Polen isolerat tyskarna i enklaven Königsberg. Men värre var att Tyskland hade pålagts en kolossal krigsskuld som hotade att rasera statsfinanserna. Man fråntogs allt skeppstonnage, inklusive den mäktiga flottan, alla sina kolonier och avmilitariserades under kontroll av Nationernas Förbund. Detta var extremt förödmjukande för ett land som inte hade mer skuld till kriget än de västallierade. Dessa faktorer gav upphov till revanschistiska politiska rörelser i Tyskland och lade grunden för det nazistiska maktövertagandet 1933.

En liknande revanschism har skapats i Ryssland. Det hänger samman med de fundamentala förändringarna i ekonomiska och politiska förhållanden som skett i landet efter sovjettiden. Sovjetisk ekonomi var i princip självförsörjande. Även om landet inte var rikt på konsumtionsvaror, så skapade det själmedvetenhet och stolthet. Det handlade om att bygga ut landet

² Detta reglerades genom [Budapestuppgörelsen](#) (Wikipedia) som slöts i december 1994

från öst till väst med alla tillgängliga medel. Prioritet gavs till elektrifiering och industriell utveckling, transportsektorn och militärindustriella komplex. Det skedde på bekostnad av privat konsumtion och förbruksvarusektorn. Men trots det skedde det en jämn välståndsutveckling fram mot 1960-talet.

Förändringen kom med den sista fasen av kalla kriget, då fler och fler existentiella hot framtvängde stadigt ökande militära kostnader för att upprätthålla ett försvar som kunde framstå som trovärdigt mot västmakterna, inklusive en omfattande atomvapensektor. Nederlaget i Afghanistan-kriget utlöste sammanbrottet. Resultatet kom under Jeltsin, då landets omfattande offentliga sektor omskapades till kapitalistisk oligark-ekonomi, med fallande levnadsstandard och sjunkande levnadsålder i befolkningen.

Ur detta kaos av fattigdom och elände dök Putin upp med sina visioner om en ny storhetstid, en "putinistisk" vinkling på både ekonomi och ideologi. Han kunde inte göra detta genom att konfrontera oligarkerna för hårt, eftersom dessa rent faktiskt utgjorde hans maktbas. För att finansiera regimen startades därför en storstilad satsning på energi- och råvaruexport, vilken inte utmanade oligarkerna. Den skapade samtidigt hopp om att en ny stat, finansierad genom exportinkomster, kunde troliggöra att befolkningen kunde komma ur fattigdomen. Ryssland genomgick en omfattande förändring, där självförsörjning blev ersatt med en sorts omvänd kolonialism knuten till ensidig råvaruexport av jordbruksprodukter, olja och gas. Denna ensidiga satsning på råvaruexport känner vi väl till från debatten i Norge.

Men Putin tvingades också skapa en ny ideologi som kunde ge historisk mening till detta djärva projekt. Han tvingades skriva om historien med en ny sorts revanschism. Ingredienserna hittade han ideologiskt i de mest extrema yttre höger-traditionerna i det ryska samhället, inklusive den konservativa ortodoxa kyrkan. Och då tvingades han hoppa över sovjettiden. Så skapades putinismen, i uppgörelse med den bolsjevikiska historien, som han vände upp och ner. Och på samma sätt som för Tyskland efter första världskriget, är det lätt att se att det var reella historiska grunder till att denna revanschism kunde uppstå och finna gensvar.

Han kunde då, och inte utan grund, visa att folken i Ryssland, Belarus och Ukraina var närstående och besläktade. Det tyska, ungerska och polska inflytandet i Galicien kunde ses som ett historiskt hot mot "kärnområdet", nämligen Ryssland. Här har han goda grunder till att peka på Karl den tolfte, Napoleons och Hitlers erövringståg, det sistnämnda med en närmast ofattbar förlust av människoliv. Det är inte heller utan grund som splittringen inom Ukraina mellan öst och väst kan läsas som inflytande från tysk-nazistisk – läs tysk och centraleuropeisk expansionspolitik. Och amerikansk. Och hotet om att få US Navy till Sevastopol kan tveklöst uppfattas som allvarligt, ja mer än så, som ett direkt hot mot det som är kvar av det ryska kärnområdet.

Putinismen söker alltså sin historiska legitimitet i det ruriska "Rus-riket" och ger därmed sig själv ett slags gemensamt nordiskt ursprung i vikingatiden. Vi kan le åt det, men då bör vi inte glömma att något liknande dyrkas häftigt av ganska många här hemma. Han kan ju visa att till och med namnet "Rus" i "Roccia", Ryssland är avlett av vikingarnas namn på "hästlandet", gammalnordiska "Ros". Här ligger också ett element av rasism i putinismen. Andra etniska ursprung, som de iransktalande skyterna och katariska folkslag, liksom de stridbara kosackerna, tartarerna, ingusjierna och tjetjenerna, inte att förglömma mongolerna, som rent faktiskt var barnmorskor till det moskovitiska furstendömet, har skövlats ut i periferin av den putinska världsbilden.

Centralt i putinismen finns en långsiktig önskan om att återupprätta det stora ryska tsarriket, det som bolsjevikerna kallade Europas fängelse. Därför är Putin inte begeistrad över bolsjevik-revolutionen 1917, Lenin och de andra bolsjevikledarna, som han ofta beskyller för att ha ödelagt det gamla Ryssland. Han har tveklöst rätt i att bolsjevikerna ville avskaffa det

tsaristiska, despotiska herraväldet, så som det hade sträckt ut sina tentakler på 1700- och 1800-talet, inte bara till khanaterna i Krim och Kazan, till det övervägande muslimska Kaukasus, utan också öster om Ural där man hade krossat tartarriket – vem har inte läst boken *Tsarens kurir*³ – och ännu längre till det inuitiska Alaska. Bolsjevikerna såg inte något gott i en sådan imperialistisk stat, tvärtemot. De ville upplösa den.

För Putin framstod bolsjevikerna därför som ödeläggarna av det heliga, gamla Ryssland. Han har flera gånger anklaget Lenin för att ha gett Ukraina i gåva till väst. Det kan vara grund till att påminna de som idag visar förståelse för angreppet mot Ukraina att det knappast kan vara något tvivel om att ett centralt element i putinismen är drömmen om att återupprätta tsarriket. De som anser att Putin på sätt och vis för vidare en sovjetisk, socialistisk tradition från Lenin, måste inse att det finns ingen som Putin avskyr mer än Lenin. Det finns verkligen inga spår av socialism kvar i Ryssland.

Utifrån denna analys är det lätt att anta att angreppet på Ukraina den 24 februari var starten på ett återerövringskrig för att återupprätta tsarrikets gränser som 1924. Eller att realisera tsarens ambitioner från den tiden om ytterligare expansion och annektering. Det reser frågan om vi nu står inför ett krig, som kan eskaleras till ett storkrig, där också Norge kan bli hotat?

Putinismens krigsmål

Det är vanligt att historikerna i efterhand lägger vikt på de långa linjerna i krigen och tillägnar aktörerna långsiktiga perspektiv. Men om vi ser på krigen med samtidens ögon, så är det tvärtemot det kortsiktiga målet som sticker oss i ögonen. Hitlers kortsiktiga mål med Polen-fälttåget 1939 var inata att utlösa andra världskriget. Det var den brittisk-franska krigsförklaringen som gjorde det. Hitler satsade på att först bli klar med upprustningen, som hade startat för fullt endast tre år tidigare. Till exempel så skulle den ambitiösa planen för flottan först vara klar 1947. Det Wehrmacht vi såg 1941, under angreppet på Sovjetunionen, var fortfarande hästdraget.

I putinskt perspektiv är det dock föga troligt att angreppet den 24 februari 2022 hade som mål att återskapa gränserna från tsarriket 1914. Det är ett mycket mer långsiktigt mål. Bara en nykter blick på vilka militära förberedelser som hade gjorts visar hur hopplöst orealistisk en sådan tanke är. Kärnan i det ryska försvaret är de 7 moderna atomubåtarna i Murmansk-basen, som vi återkommer närmare till. Men i övrigt har militärapparaten krympt och omfattade per 24 februari långt under en miljon man, inklusive reservister. Inget omfattande mobiliserings-tilltag hade genomförts. Inga nya order till krigsindustrin hade getts. På det hela taget kan man inte säga att landet var på krigsfot.

Allt tyder därför på att målet med kriget i verkligheten var starkt begränsat. Enligt putinsk ideologi var det påtvingat av västmakterna och handlade om att försvara den sista resten av själva kärnområdet till det historiska ”Rus”. Därför är kontrollen över marinbasen i Sevastopol och Donbas-regionen och landförbindelsen mellan dem så viktig. Här handlar det om Rysslands möjligheter att upprätthålla sin havsmakt och den strategiska atomubåtsstyrkan. Utan baser för havsmakt och förbindelse mellan Murmansk och Sevastopol, såväl som Kaliningrad, ingen flotta och inte heller någon stormakt.

Det är alltså lätt att låta sig förledas till att se de enskilda taktiska överläggningarna som detsamma som syftet med kriget. Men så är det mycket sällan. Alla historiska erfarenheter från studier av krig visar att vi måste söka efter krigets syfte i den kortsiktiga politik som ledde fram till kriget. Och de taktiska grepp man väljer, måste sökas bland de taktiska grepp som man har erfarenheter av från tidigare. När sovjetiska styrkor angrep Tjeckoslovakien 1968 var avsikten att stoppa västligt inflytande och kontroll. Men angreppet skedde inte

³ Av Jules Verne. Den finns även som en TV-serie i 7 delar producerad 1975 och som visats på SVT.

genom att de fem Warszawa-paktländerna som deltog först förklarade krig, och slog sig fram över de tjeckiska och slovakiska gränspassagerna för att slutligen angripa hela landet. Det skedde genom att sovjetiskt transportflyg landade på flygplatsen vid Prag med personal och utrustning som i en första omgång var tillräcklig. Men de hade ingen önskan om att inlemma landet eller att hålla det under en kostbar militäradministration. De önskade politiska förändringar.

Något liknande hände i Afghanistan 1979. Först kom en sovjetisk kupp ledd av KGB mot landets politiska ledning och insättandet av Babrak Karmal, i hopp om att detta skulle förändra politiken. Först när detta inte fick önskad verkan, följde en massiv reguljär militär invasion och det efterföljande blodiga kriget. Men detta var inte avsikten. Då Hitler angrep Norge den 9 april 1940 var inte syftet krig mot Norge. Syftet var att genom en kupp tvinga regeringen till att göra som den danska; tillåta tyska baser i Norge genom en fredlig ockupation. Det var afghansk politik som Breznev ville ändra, en politik som kunde förhindra att Afghanistan blev en språngbräda mot sovjetiska områden. Istället blev det kriget som förändrade Sovjetunionen, som efter 10 års insats tvingades dra sig ur, efterföljt av Sovjetunionens upplösning och två blodiga inbördeskrig i Tjetjenien.

På sätt och vis kan man säga att revanschismen blev allena rådande rysk statsideologi vid krigsutbrottet den 24 februari, i konkurrens med en diplomati som försökt etablera en ny europeisk säkerhetsordning. Det var ett arv från Sovjetunionen att sträva efter säkerhet genom erkännande. Under alla dessa år har ryska ledare vacklat mellan tron på att västmakterna skulle medverka till det, och om att de i själva verket önskade krossa det ryska riket genom att öppna landet för västlig kontroll. Att Ukraina aldrig godtog Minsk II-avtalet från 2015 blev ett ytterligare bevis. Men den 24 februari var denna konkurrerande diplomatiska strategi uttömd utan resultat.

Har ryssarna haft grund till att tvivla på västmakternas motiv? Putin och Lavrov kommer allt som oftast tillbaka till NATOs angrepp på Serbien 1999 och Libyen 2001 och USAs angrepp på Irak 2003, som skedde utan folkrättsligt mandat, i Libyens fall utan mandat för regimbyte. De har inte haft grund till att lita på västmakternas motiv. Och att detta inte längre handlade om kampen mellan två ekonomiska system, eftersom Jeltsin ersatte de offentliga sektorerna med marknadsekonomi och oligarker, inte olik amerikansk kapitalism, kan ha stärkt miss-tanken om att västs mål var själva den ryska statsmakten, ja Ryssland som land, som kultur- och traditionsbärare. Verkligheten har gett dem rätt i att den ryska sfären stadigt har insnävats, genom att 14 statsbildningar i området har sökt sig till NATO eller faktiskt blivit medlemmar.

Bristen på en erkänd buffert mot väst är i Putins ögon livsfarligt för Ryssland. Erfarenheterna från 1939, då Storbritannien vägrade att ingå ett gemensamt försvar mot Nazi-Tyskland, som materialiserades sig i den tysk-sovjetiska ickeangreppspakten, som flyttade den sovjetiska bufferten mot Tyskland västerut till gränserna från 1914 och fördröjde kriget med två år. Före den 24 februari 2022 strävade Ryssland inte efter militär kontroll över detta område – det vill säga dagens Ukraina – men Putin hade sedan 2014 bett om att få garantier från väst, och speciellt från USA, om att Ukraina inte skulle bli ytterligare ett uppmarschområde mot Ryssland. Det har fallit platt. Tre dagar före inmarschen i februari varnade han för de ukrainska myndigheterna, som han beskrev som huvudaktörer för detta hot. Och på själva invasionsdagen betonade han att ”specialoperationen” inte var riktad mot befolkningen i Ukraina, utan mot maktkretsarna i Kiev, som splittrade och ödelade sammanhållningen i ”vårt” folk, som var ett och samma i båda länderna, kärnområdet i det gamla ”Rus”.

Betyder detta att resten av Europa och Norge är hotat? Nej och ja. Nej – eftersom man måste förhålla sig till vilka resurser putinismen kan mobilisera i ett framtida krig. Ryssland har en försvarsbudget i samma storlek som Frankrike. Resten av Europa har många gånger så stora

och mer modernt utrustade militärapparater. Den ryska militärmakten har inte vidmakthållits sedan 1991. Trots *Aftenpostens* årliga skrämsel om stadigt ökande rysk militär, är faktum att det bara är rester kvar av den förut så stolta och självsäkra Röda armén. Ingen kan längre betvivla detta. Nej – också eftersom ett bredare ryskt angrepp mot de baltiska staterna, Polen och andra länder i väst, skulle kräva försörjningslinjer i en omfattning som en stadigt krympande rysk ekonomi inte kan klara.

Men ja – eftersom även om rysk militär – och ekonomisk kapacitet helt enkelt är för liten, så har Ryssland ett mäktigt och moderniserat atomförsvar, som är baserat på kontroll över två nyckelområden, Krim med Sevastopol och Kola med Murmansk-basen med sina atomubåtar. Avståndet till den närmaste anläggningen vid Murmansk från Norge är bara lite längre än från Drammen till Oslo. Murmansk-ubåtarna utgör Rysslands strategiska avskräckningsstyrka, som ska kunna glida obemärkt ut på det 5-600 meter stora djupet i Atlanten och därifrån – i ständig rörelse – kunna hota varje amerikansk storstad med ödeläggelse. Dessa ubåtar är inte avsedda för att hota Norge. Men då USA är i färd med att etablera egna basområden och egna hamnfaciliteter för atomubåtar på norsk mark, blir självfallet dessa områden också mer utsatta. Ett ryskt närförsvar av Murmansk-basen kan komma att beröra områden i Finnmark på grund av det korta avståndet. Varje västallierad militär aktivitet i Finnmark betraktas på ryskt håll som ett hot mot atomubåtarna.

Och slutligen nej – eftersom Ryssland har mer än nog av att hantera ukrainarna. Det finns inga resurser till ytterligare ett krig eller ytterligare en front.

Krigets utveckling

Vi ska återvända till det till synes underliga angreppet mot Kiev den 24 februari. Detta märkliga kupp försök som blev så misslyckat, ger oss kanske en nyckel till att förstå vad som försiggår i det ryska maktcentrat runt presidenten och vilka mekanismer som lägger korten tillräta för beslutstagarna.

Det är ingen tvekan om att det var baserat på att regeringen i Kiev skulle falla lika lätt som Dubček-regimen i Prag den 21 augusti 1968. Som jag skrev i en artikel i *Klassekampen* den 21 augusti 1978, så startade det med att Antonov-flygplan landade på Ruzyne-flygplatsen vid Prag klockan 02.00 på morgonen, och utströmmade specialsoldater, tekniker och administratörer, som efter en kort tid regisserade slutet på Dubček-regimen. Mållösa kunde vi se samma sak på TV i morgontimmarna den 24 februari, då ryska transporthelikoptrar flög in mot Antonov-flygplatsen vid Hostomel 20 kilometer från Kiev, för att landsätta specialsoldater som skulle säkra flygplatsen för ryska transportplan, ironiskt nog av samma typ som landade på Ruzyne 1968, och som konstruerades just i Hostomel. Och precis som transportkolonnerna med ca 800 000 soldater 1968 satte sig i rörelse över de tjeckoslovakiska gränsövergångarna, så sattes en kanske 100 000 man stor kolonn med lastbilar, personaltransporter och stridsvagnar i rörelse över gränsövergångarna från Belarus den 24 februari, i riktning mot Kiev. Avsikten var uppenbart att gripa de ukrainska centralmyndigheterna och sätta in en vänligt sinnad regim, så som sovjeterna hade gjort 1968. Till grund för denna aktion måste det lika uppenbart ha legat en föreställning om att den ukrainska regeringen skulle falla lika lätt som den tjeckoslovakiska 1968.

Men så gick det inte. Tvärtemot. Regeringen hissade istället upprorsfanan och mobiliserade till kamp. Hur kunde Putin ha värderat detta så galet? Vi kan misstänka att det låg en teori bakom om att det inte fanns någon egentlig nationell sammanhållning och att regimen i Kiev bestod av lycksökare och neo-nazister, som enkelt skulle falla. Vi har sett att detta använts flitigt i propagandan. Men var det bara i propagandan som denna politiska felvärdering rådde? Den måste baseras sig på en mycket sviktande politisk underrättelsetjänst. De måste ha trott på sig själva.

För även om det inte kan finnas något tvivel om att kriget drar till sig lycksökare och också högerextrema och nynazister, något som en rad intervjuer och artiklar i västlig media har bekräftar, så framstår det som helt osannolikt att dessa skulle ha förmåga att mobilisera de ukrainska massorna. De deltog ju i hög grad i kampen mot Hitler under Andra världskriget. Men återigen, vi måste problematisera detta.

Den ukrainska nazismens historiska rötter går tillbaka till inbördeskriget 1918-1921, då många ukrainare från västra Ukraina deltog i de vita invasionsstyrkorna. 1929 bildades den politiska rörelsen OUM, som under Andra världskriget skapade nazistyrkan UPA under ledning av Stephan Bandera. UPA ingick i Waffen-SS och en av enheterna, den galiciska infanteridivisionen, blev känd som den blodtörstigaste enheten på östfronten, speciellt i strid med partisaner, med en antislavisk, germanistisk profil. Den låg bakom många mord på judar. Förutom UPA, som mest omfattade kanske 250 000 man, fanns det också grupper av kosacker som hälsade tyska trupper välkomna då dessa avancerade mot Rostov och Don-områdena. En känd episod i sovjetisk militärhistoria ägde rum 1942, då ett kosackregemente i Röda armén deserterade och gick över till tyskarna, där det efterhand blev inlemmat i Waffen-SS. Men omfattningen av dessa kosackenheter var långt mindre än UPA. De flyttades västerut efter Stalingrad och sattes in mot partisanerna i Belarus och Polen, och ännu senare i Normandie och Jugoslavien. För dessa etniska ukrainare var kampen mot sovjetregimen och Ryssland ett och samma. Även om de aldrig utgjorde mer än en underström, har de tveklöst efterlämnat en tradition av detta i dagens situation, där det har kommit i ljuset i Azov-regementet i Mariupol, där många soldater bar UPAs jackmärken.

Det är dock fel att övervärdera denna underström. Ty också från etnisk rysk sida skedde stora övergångar till tyskarna under Andra världskriget. Mest känt är att sovjetgeneralen Andrej Vlasov, som gick över till tyskarna redan 1941, organiserade ”Den ryska befrielsehären” ROA. De rekryterade många från lägren för sovjetiska krigsfångar och hade troligen till slut 200 – 300 000 man. Hitler ville ogärna ha dem som stridsformationer. Så många Vlasov-soldater sändes som arbetskraft till ockuperade områden, bland annat till Norge, där de användes som hatade arbetsledare och vaktmanskaper i fånglägren. I övrigt engagerades de speciellt i partisan-bekämpandet på östfronten. Först på hösten 1944 skapades flera ROA-enheter som divisioner inom Waffen-SS, och deltog i slutstriderna i Berlin.

Efter kriget sökte de västallierade efter samarbetspartner bland UPA- och ROA-manskapet. Några enrollerades i brittiska, tyska och amerikanska underrättelsetjänster. Det råder inget tvivel om att detta gjorde det möjligt att upprätthålla enskilda anti-sovjetiska partisanenheter i Belarus, Ukraina och Ryssland fram till mitten av 1950-talet, då de flesta nedkämpades efter att ha sprängt broar, järnvägar och likviderat motståndare. Men att traditionen finns ganska högt upp i det ukrainska politiska livet är det inte någon tvekan om. Ett iögonenfallande bevis på det var då Viktor Jusjtjenko 2010 gav [Stepan] Bandera utmärkelsen ”Ukrainas hjälte”. Detta blev inte utan grund sett som mer representativt än det visat sig vara. Det fördömdes av en rad länder, inklusive Israel. Utnämningen blev senare återtagen av president Viktor Janukovyj.⁴

Även om den ekonomiska och politiska korruptionen i Ukraina är välkänd och dokumenterad, så verkar det onekligen underligt att den ryska politiska underrättelsen i Ukraina varit så dåligt orienterad om styrkan i denna nazitradition, att de rapporterat till Kreml att Zelenskij's regim stod inför att falla eller att hans armé saknade motståndskraft. För, som vi sett, så har också Ryssland sin tradition från Vlasov, som ryska nazister demonstrerar med sina ROA-märken på jackorna och diagonala korsflaggor som en blandning av de skotska och finska flaggorna. De har sina egna nazister.

⁴ Om Bandera, se: [Stepan Bandera, glorifierad ultranationalist i Ukraina](#)

Denna politiska felrapportering gör den militära felvärderingen ännu mer iögonenfallande. Av klassisk militärteori, som Karl von Clausewitz *Vom Kriege*, som den militära Frunze-akademien har lång tradition av att studera, framgår att en angripare måste vara minst tre gånger så stark som försvararen om vapentechniken är ungefär lika, ja i några fall 1:5, och här invaderade 190 000 ryssar mot 250 000 ukrainare som var krigsrustade och hade erfarenheter från många år i gränsområdena mot Donbas. Samma krigsteori säger att angreppsstyrkan måste angripa koncentrerat för att göra genombrott på en plats. Men ryssarna hade delat upp sina styrkor på tre huvudområden, mot Kiev, i Donbas och mot Cherson. Egentligen hade de också öppnat en fjärde front mot Charkivs nordöstra förstäder. De hade alltså i utgångsläget inte bara splittrat sina styrkor ytterligare och därmed minskat möjligheterna för ett genombrott, men det ser inte ut som att de på det hela taget bekymrar sig om att sådana klassiska erfarenheter skulle gälla för dem i denna situation. Här är parallellerna till 1968 så uppenbart tydliga. Och teorin om Ukraina som ett korthus påfallande.

Ett exempel som belyser poängen: Hitler angrep Norge den 9 april 1940 med endast 8500 soldater fördelade på fem grupper, som angrep var sin stad. Han kunde göra så eftersom han visste att bara 4-5 norska infanteribataljoner med otränat manskap var inkallade som neutralitetsvakt. I Oslo var avsikten att den norska regeringen skulle godta de tyska kraven under Blüchers kanoner. Men så blev det ju inte, eftersom Hitlers antagande, att norrmännen skulle samarbeta precis som danskarna, slog slint. En del ville slåss, och gjorde så. Blücher kom aldrig fram. Frivilliga stoppade tyskarnas försök att gripa regeringen och kungen på Midtskogen. Frivilliga samlades på Voss och krävde vapen. Då hjälpte det inte att officerarna och militärledningen på norsk sida gärna ville komma på talefot med angriparna, eftersom hatet mot arbetarrörelsen och Nygaardsvold-regimen var starkare än fruktan för tyskarna.

Så tyskarna var mycket få i den första vågen. Det var en kalkylerad risk som var bestämd av att det inte fanns plats för fler ombord på krigsskeppen. Men sådana begränsningar hade inte ryssarna inför den 24 februari. De kunde ha satt in långt fler soldater mot Kiev. Förklaringen till denna felvärdering kan ha varit att de ansåg att de var tillräckliga.

Det är svårt att förstå detta på annat sätt än att den militära ledningen i Moskva kan ha varit gravt felinformerad om vilken militär potential de stod inför, en parallell till den politiska felvärdering som Putin var skyldig till. Som grund för detta måste vi dra slutsatsen att de militära och politiska underrättelseorganisationerna som opererade i Ukraina inte var kapabla att föra korrekta eller någorlunda begripliga rapporter, eller motföreställningar om tillståndet, uppåt i det ryska systemet. Detta kan bara förstås som utslag av byråkratisk korrupktion, där putinismens centrala teser snarare skulle bekräftas än motsägas av tillströmmade ”nickar-byråkrater”. Som vi varit inne på, så var det närmast otänkbart att broderfolket i väst ”egentligen” kunde anse något annat än det som Putin gav uttryck för.

Fortsättningen av kriget har understrukt detta. Efter det misslyckade kuppöversöket mot Kiev, omdirigerades trupperna till Donbas, vilket gjorde det möjligt att ockupera mer land i Cherson och vidare mot Zaporizjzja. Men återigen gick det dåligt. Ukrainiska styrkor hotade med en offensiv i söder, men lanserade först en offensiv i Charkiv-regionen. Det ledde till att de ryska styrkorna tvingades dra sig tillbaka söder om staden, vilket lade staden Liman i Donetsk öppen för angrepp från ukrainska styrkor. Dessa rockader avslöjar en uppenbar styrkesvaghet på rysk sida, något som Putin försöker utjämna med en så kallad tvingad delvis mobilisering av 300 000 reservister. Det kommer att dröja innan detta får någon verkan.

Det är kriget i form av ”specialoperation” som begränsar antalet tillgängliga rekryter. En krigsmobilisering skulle kunna leda till att miljoner nya soldater inkallades, men det är tveksamt om generalstaben i Moskva har hållit den gamla mobiliseringsordningen istånd. En sådan mobilisering skulle ha både kolossala ekonomiska och folkrättsliga verkningar, med

etablering av krigsrätt inne i landet och utåt krigstillstånd med en rad grannstater. Det skulle föra regimen mot kanten av stupet om det misslyckades.

En mobiliseringsarmé skulle också kräva utrustning. Vi kan redan nu se att det dyker upp stridsvagnar av 1960-70-talstyp på bilder från stridsfälten. Det syns färre moderna stridsvagnar av T-80-familjen, även om de också då och då dyker upp som vrak. De är lätta att känna igen genom de keramiska plattorna i fronten. Men också kryssningsmissiler, artilleriraketer och avancerade rakettyper ser det ut att vara färre av. Samma gäller avancerad artilleriammunition. Det kan verka som att beredskapslagren redan är tömda. Är detta verkligen möjligt?

Oavsett är det inte gjort i en handvändning att ställa om industrin till att fylla de behov som slagfälten stadigt kräver. Det är politiskt farligt för Putin att sända ut soldater i hundratusental endast iförda personliga vapen och utrustningar. Det är således inte längre riktigt att en rysk soldat är 3 meter lång, som chefen för garnisonen i Porsanger nyligen sade i TV.

Summa summarum kan det se ut som om Putin målat in sig i ett hörn, där det är svårare än i krigets början att skönja en seger på slagfältet, som inkluderar de 4 "oblasterna" Donetsk, Luhansk, Cherson och Zaporizjzja. Kärnfrågan här är uppenbart landförbindelsen till Krim och Sevastopol, ett mål som är en "röd linje" för ryssarna.

Vi måste se nyktert på saken. Det finns grund till att varna mot tron att ukrainsk framgång på slagfälten i söder kan leda till att ryssarna kastas ut ur de 4 "oblasterna" i söder, för att inte tala om Krim. Ett land med 145 miljoner invånare bör självklart ha en mycket större potentiell industri och militär styrka än Ukrainas 44 miljoner. Såvida de politiska förhållandena ligger rätt till för att utnyttja dessa resurser och sätt in dem i koncentrerad form.

Den framgång som vi nu ser, är ett resultat av vapenhjälp från väst. Och den har sina begränsningar. När ingen av parterna är inställd på kompromisser, ingen av dem kan dra sig ur utan att tappa ansiktet och båda har stora resurser i ryggen, är det mest realistiskt att anta att kriget kommer att bli långvarigt. Elon Musk kom med ett utspel den 4 oktober om att Ukraina måste inse att Krim är förlorat för gott. Det är nog realistiskt, såvida amerikanerna inte är inställda på ett öppet storkrig med ryssarna.

Ställföreträdande krig

Professor Michael W. Doyle vid Columbia-universitetet uttalade till *Klassekampen* den 3 oktober att han betraktade kriget som det "första ställföreträdarkriget i det nya kalla kriget". En del på vänstersidan i Norge delar denna synpunkt.

Ingen kan vara oenig om att det finns sådana element i detta krig. Många i USA och Storbritannien önskar tveklöst att ukrainarna ska få bort Putins regim och öppna upp Ryssland för väst. En del har nog också baktankar om att ett framtida västorienterat Ryssland kan bli en allierad mot den egentliga fienden på lång sikt, nämligen Kina. Ryssland är idag så svagt att det militärt sett saknar förmåga att vinna ett öppet krig mot USA och Storbritannien, trots dess stora arsenal av kärnvapen. Detta kan det knappast råda något tvivel om i Kreml. Putin riktar nu sin krigsretorik mer mot dessa två stater än mot Ukraina. Man gör detta kriget till först och främst USAs krig?

Som jag ser det, är en sådan analys felaktig. Den är för det första baserad på undermålig bedömning av situationen. Den underkänner styrkan i det ukrainska motståndet. Men den är också grundad på en undervärdering av den ukrainska nationella identiteten och dess historiska traditioner, som vi tidigare varit inne på. Den kanske viktigaste formativa perioden är ju just nu.

Här har vi ett exempel från vår egen historia som belyser poängen. Både Tyskland och England hävdade 1940 att deras landstigningsplaner för Norge var motiverade av att hindra motståndaren. Ingen av dem ville egentligen kriga mot Norge. Det ändade alltså med tyskarna och hela vår motståndskamp blev inriktad mot dem. Tyskarna hävdade att den norska motståndsrörelsen förde ett ställföreträdande krig för britterna och att kampen styrdes från London. Lite rätt hade dom i det. Men är det någon som idag vill hävda att vi bara var ett redskap för britternas kamp? Att vi drev ett ställföreträdande krig för britterna?

Tragiskt nog intog kommunistpartiets ledning en liknande ståndpunkt, och tog som följd av detta avstånd från den militära försvarskampen, som de hävdade bara tjänade britterna. Detta var ett fruktansvärt felsteg. Partiet kom inte igång med aktivt motstånd förrän 1942, långt efter "Osvald-gruppens" sabotörer. Teorin om ställföreträdande krig var baserad på en felaktig analys av situationen i Norge och sovjetisk utrikespolitik och gav NKP en stämpel som de länge slet med i förhållandet till resten av motståndet.

Ett annat exempel: USA och deras norska anhängare i *Aftenposten* och *Arbeiderbladet* hävdar att de egentligen förde en kamp mot Sovjet och Kina genom sin kamp mot "kommunismen" i Vietnam. Var vietnamesernas motstånd i själva verket ett ställföreträdande krig? Det skulle vara historielöst att hävda detta. Det var i deras ögon en kamp mot nykolonialism och USA-imperialismen.

Utgångspunkten och bedömningen av situationen avgör alltså om man ser det som ett ställföreträdande krig eller en motståndskamp. Frågar man ukrainarna, så är det knappast mer tvivel om det än det var för vietnameserna 1967-76, eller norrmännen 1940-45. Att amerikanerna förser Ukraina med vapen och försöker påverka kriget på många sätt, bör inte förvåna någon. Men att hävda att ukrainarna gör motstånd först och främst på grund av amerikanerna är likväl grovt. En sådan värdering ligger nära det som Kreml jämt hävdar.

Den vanskliga vapenhjälpen

Till slut några ord om vapenhjälp. Jag rör mig här på gränsen mellan historia och politik. Utgångspunkten för att anse något om det som en politisk människa. Som jag inledde med, så säger mig min marxistiska grundsyn att jag stöder Ukrainas kamp. Då blir det meningslöst för mig att vara emot det som är nödvändigt för att kunna föra denna kamp. Vad USA och andra västmakter kan avse och gör, spelar mindre roll.

Vapenhjälp har alltid varit omstritt i ett litet land med starka fredstraditioner, som Norge. Så även inför den hårt pressade spanska republiken 1936-39. Det är märkvärdigt att vara vittne till hur enskilda AP-politiker idag hävdar att det var riktigt att sända vapen till den spanska republiken och använder det som ett argument för att sända vapen till Ukraina. Märkligt, eftersom det var just AP-regeringen som 1936 förbjöd vapenhjälp dit. Därför blev all officiell hjälp dit från Norge icke-militär. Det var bara Sovjet som sände vapen. Trots det lyckades den tyske kommunisten Ernst Wollweber kontraktera 5 små fraktskepp från ett norskt rederi, som fraktade vapen köpta på den illegala vapenmarknaden. Stormakterna med britterna i spetsen försökte stoppa militärt stöd till republiken och organiserade "Non Intervention Committee". Med senare försvarsministern Birger Ljungberg som norsk representant. Han var för övrigt kungens adjutant, så det var tillräckligt officiellt. Detta skedde medan Hitler och Mussolini sände mängder av skeppslaster med vapen till Franco. Det var de som gjorde så att fascisterna vann. Wollbergers folk sprängde några av dessa skepp. Det blev starten på "Osvaldgruppen". Men det är en annan historia.

Några på vänstersidan har engagerat sig starkt mot vapenhjälp. Som Pål Steigan. Han har intagit en närmast principiell ståndpunkt mot. Han har skrivit på nätet att vi andra som stöder vapenhjälp närmast är att betrakta som agenter för Kongsbergs vapenfabrik. Steigan är inte

pacifist, men han menar att kriget i Ukraina är ett ställföreträdande krig som USA kämpar mot Ryssland och att vapenhjälp därför är ett stöd till USA-imperialismen, som vill krossa den ryska staten. Andra, som fredsprofessorn Ola Tunander och *Rødts* tidigare andreledare Mariell Leraand, är mot vapenhjälp eftersom det förlänger kriget. Ytterligare andra är emot eftersom de av princip är pacifister och därför emot allt vapenbruk.

Min utgångspunkt är alltså att jag är anhängare av vapenhjälp eftersom det är det enda sätt som vi kan bidra till att Putin inte vinner detta krig. Men det skulle inte vara förnuftigt om denna hjälp skulle försvaga vårt nationella försvar. Vi behöver soldatutrustning och vapen för att försvara vårt land. Sådana vapen behöver också Ukraina. M-72 och Mistral är sådana vapen. Nu sänder Försvaret också andra typer av vapen som amerikanarna har prackat på oss, som det självkörande artilleriet M109/155. Man har också skickat iväg gamla Leopard-stridsvagnar⁵, ppk-er och annat. Det sista är ett direkt inköp av slovakiskt självkörande artilleri av typen Zuzan 2, tillsammans med Danmark och Tyskland, med en räckvidd upp mot 40 km. Det har säkert också gått iväg, eller kommer att gå, med offensiva vapen.

Dessa är defensiva vapen. Jag stöder inte vapenhjälp som kan användas till att angripa ryska områden, som Zelenskij jämt tigger USA om. Om det sker, måste jag ändra ståndpunkt. Det är ju inte ovanligt att krig ändrar karaktär från att vara rättfärdigt försvar till angreppskrig. Som exempel kan vi nämna de franska kommunarderna som kämpade mot den franska chauvinismen och den franska armén då den uppmanade till krig mot Tyskland 1870. Men då Tyskland lite senare invaderade Frankrike, stödde kommunarderna det franska försvaret. Ett annat exempel: Då det danska enväldesstyret skickade in armén mot det övervägande tyskinspirerade upproret i Kiel 1848, stödde Marcus Thrane och hans arbetarföreningar upproren. Men då Tyskland invaderade Schlesvig-Holstein 1864, stödde de norska radikalerna Danmark. Ett tredje exempel: Medan den internationella arbetarrörelsen kämpade mot de borgerliga rustningarna runt 1905, stödde Lenin och de ryska socialdemokraterna Norges rätt att försvara sig mot Sverige.

Men det är lätt att hitta exempel på hur svårt det kan vara att värdera riktigt när det gäller vapenhjälp till ett land som blir angripet av ett annat. Det gäller till exempel vinterkriget 1939-40, då Sovjetunionen angrep det lilla Finland efter långa förhandlingar om kontrollen över Karelska näset. Sovjet hade en poäng. Ty från det karelska näset kunde finskt artilleri skjuta rakt in mot Leningrads centrum. Finland hade nära förbindelser med nazi-Tyskland.

En omfattande internationell rörelse för vapenhjälp till Finland kom igång. Norge sände i all tysthet en bataljon artilleri med 12 000 granater, mer än 15% av norskt innehav. Medan detta hände höll två invasionsflottor på att göras redo för angrepp mot Norge. Den tyska helt hemlig, den brittiska dåligt dold. Både Tyskland och United Kingdom (UK) sände stora mängder vapenhjälp till Finland. Den tyska via Sverige och den brittiska på järnvägen via Bergen och Trondheim. I båda länderna fanns starka krafter för att vända storkriget, som hade startat med Polen 1939, till en storallians med Sovjet, den egentliga fienden. Arkitekten bakom denna politik var den brittiske startministern Chamberlein. NKP varnade för vapenhjälp till Finland och blev hopplöst isolerat och angripet. Medan Wollwebers folk tog saken i egna händer och genomförde sabotageaktioner mot järnvägstransporterna (dock på finska sidan av gränsen). Så kom angreppet, då tyskarna utmanövrerade britterna på 24 timmar och rullade in. Då kunde Norge haft god nytta av detta artilleri under fälttåget, då bristen på skott som kunnat stoppa tyskarna stridsvagnar blev ett jätteproblem.

⁵ När artikeln skrevs stämde inte detta. Tyskland (som måste ge sitt tillstånd) till export av Leopard-stridsvagnar ville inte ge klartecken till detta. Men i slutet av januari meddelade tyskarna, efter omfattande påtryckningar (och efter USA gått med på att skicka Abrams-stridsvagnar), att de går med på sådan export.

Egentligen var det norska försvaret ganska starkt. Det fanns artilleri, krigsfartyg och flyg. Men de fick inga order. Skillnaden mot Zelenskij-regimens entydiga och kraftiga motståndsbefallningar är iögonfallande. I Norge anbefalldes generalstaben förhandlingar och en ”dansk lösning”. Man kunde inte vänta sig något annat efter tio års nedrustning och omläggning till att vara en inre polis mot arbetarrörelsen, med saktfärdig mobilisering och nedmontering av vapendepåerna. Och en officerskår där var fjärde officer var tyskvänlig med bakgrund i NS. Trots det höll ett improviserat försvar baserat på frivilliga stånd i 8 veckor. Det var längre än Polen, Belgien, Nederländerna och Frankrike.

Kommer kriget hit?

Nej det gör det inte. Norge var aldrig inom den tsaristiska intressesfären och är följaktligen långt utanför den putinska. Ryssland har inte något ouppfyllt krav mot Norge. Något annat är det med amerikanarnas ökande militära affinitet på områdena i norr. Om de får etablera sig i Finnmark kommer de innanför det ryska närförsvaret av Murmansk-baserna. Om så sker, är det inte mycket Norge kan göra.

Men som energileverantör till kontinenten är våra installationer sårbara. Vi vet ännu inte vem som sprängde North Stream 1 och 2, men om Cicero hade rätt då han i tal efter tal hävdade att man måste följa pengarna för att klara upp brott, så bör vi söka efter dem som tjänar på detta. Efter sabotagen framstår USA som den störste leverantören av gas (LNG från skiffergas) till Europa efter Norge. Ryssland är den stora förloraren. De vill ju sälja så mycket gas som möjligt, vilket nu har blivit omöjligt. Men om det är en klient till västmakterna som står bakom, så kommer ju ett logiskt ryskt svar vara att stoppa norska gasledningar. Att ryssarna själva ligger bakom North Stream 1 och 2, framstår som oerhört konspiratoriskt. Varför förstöra sin egen egendom? För att skapa fruktan genom att framstå som oberäknelig och knapp? Det är kanske så att vi måste vänta på framtida historikers svar om dessa och framtida mystiska handlingar. Samma sak gäller om de så kallade drönarobservationerna som nu blivit dagliga. Precis som med 50-talets UFO-observationer dyker de oftast upp om natten, med sina blåa ljus. Det betyder dock inte att allt man ser av sådant är UFOs.

Kan det bli kärnvapenkrig? Det är oerhört lite sannolikt. Putin är fullständigt klar över att atomubåtarnas kärnvapen är värdelösa i det ögonblick som de används. Då går alla ryska storstäder omedelbart upp i rök. Den gamla atombalansen gäller fortfarande, eftersom den tjänar båda parter.

Men hur är det med de små, taktiska kärnvapnen? Kommer Putin att använda dem på slagfältet? Det kan vi inte utesluta, om han förlorar förmågan till andra motangrepp. Men de kommer inte att utlösa amerikanska atomangrepp mot Ryssland eller att utlösa ett storkrig. Såvida inte amerikanska doktriner förändras, kommer det inte leda till att USA utrustar Ukraina med sådana vapen. Men självfallet kommer det att betyda en upptrappning av kriget i Ukraina.

Översättning från norska: B. Svensson

Lästips

Achain Vanaik: [Vänsterns splittring i Ukraina-frågan](#)

Martin Fahlgren: [Ryssland, Lenin och imperialismen](#)

Michael Pröbsting: [Rysk imperialism och dess monopol](#)

Fletcher, Gallegos, Rogers: [Ukraina, självbestämmande och den nationella frågan](#) (dec. 2022)

Tom Harris: [Rapport från Internationell solidaritetskonferens med Ukraina](#) (14 maj 2022)

Catherine Samary: [Mot Rysslands angreppskrig, och om behovet av en vänster utan koloniala skygglappar](#) (januari 2023)

Sotsianlyi Ruch:

[Sotsialnyi Ruch \(ukrainska Sociala rörelsen\) om sig självt
Återblick på Ukraina 2022](#) (bokslut över verksamheten 2022)